
Sv. Teatern. N:o 9.

JÄRNBÄRAREN.

SKÅDESPEL I TRE AKTER OCH SEX TABLÅER

AF

AUGUST BLANCHE.

Uppfördt första gången på teatern å Kungl. Djurgården d. 5 aug. 1846.

Tredje upplagan.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

Pris 50 öre.

»Och du heter Anna du, min gudomliga flicka?»

»Morgens, morgens, godt folk!»

38 JERNBÄRAREN.

Din nya vår har inträdt — du är nu rikare på behag och dygder än du någonsin varit.

ANNA. Min nya vår! — Ja, den skall komma en gång, men inte här på jorden, det vet jag —

JÄGER. Anna!

ANNA. En lysande bana väntar er — ja, så är det — det är ej tänkbart något annat — er maka måste följa er — — ni skulle tvingas att blygas för henne! (*Dörren tillslutes.*)

JÄGER. Tanken på ditt och din fars öde öfverväldigar dig, goda flicka! Men kan du väl tro, att verlden ännu tänker derpå? Innan en tragisk händelse hunnit fjorton dagars ålder, är den visserligen ett intressant ämne för konversationen på spisqvarteren, kafeerna och i sällskapskretsarne. Man vrider anletsdragen i några deltagande veck; man fabricerar några vackra fraser om lagstiftningens fel,

JÄRNBÄRAREN.

SKÅDESPEL I TRE AKTER OCH SEX TABLÅER AF

AUGUST BLANCHE.

-------------Uppfördt första gången på teatern å Kungl. Djurgården den 5 aug. 1846. ------------- TREDJE UPPLAGAN. ------------- STOCKHOLM. ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1892.

Förord till den elektroniska utgåvan

Om stycket skrev Georg Nordensvan i Svea 1890: "»Jernbäraren» visar ett betydande framsteg. Det är dock ej teckningen af den duktige arbetaren af den gamla stammen, som härifrån fäster sig i minnet, ännu mindre af hans dotter, utan det är krogscenen med dess typer och dess samspråk, uppenbarligen skildradt efter verkligheten, samt landsvägsfilosofen Filman, han som bland annat yttrar de gyllene orden: »det kostar pengar att se spöken»."

Detta är den tredje upplagan av pjäsen från 1846, som ingick som nr. 9 i serien *Svenska teatern*.

Boken, som tillhör The Library of the University of California, har scannats av Google Books. Den anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i december 2014 av Bert H.

Lustspelet är illustrerat av Jenny Nyström (1854-1946). Jfr. **Blanches Samlade arbeten**!

PERSONER:

JÄGER, häradshöfding.

DAHL, brukspatron.

AXELSON, jembärare.

ANNA, hans dotter.

Fru STRÖMQVIST, krogers ka.

EN SMEDSGESÄLL. EN ÅKARE. EN BRYGGARDRÄNG EN KUSK. EN DALKARL. EN VINDRAGARE. EN POLIS-BETJENT. EN BONDE. EN BONDGUMMA. EN BETJENT. EN SOT ARPOJKE. BONDFOLK och KROGGÄSTER.Första akten.

Teatern föreställer näringsstället Blå Duken. En dörr i fonden och en på sidan med ruta på. På andra sidan en disk, fullsatt med flaskor, muggar, fat och tallrikar med matvaror; bakom disken en hylla med tillbehör, såsom dricks fat, brånvinsankare, ölbuteljer, flaskor med färgadt brånvin, med mera. Brunm ålade bord och stolar vid väggarne. På diskm och på några af borden smala talgljus i låga blecks ta kar.

Första scenen.

FRU STRÖMQVIST (innanför disken). EN SMEDSGESÄLL och EN KUSK (vid ett bord). EN ÅKARDRÄNG och en gammal VIN DRAG ARE (vid ett annat). EN DALKARL och EN BRYGGARDRÄNG (spelande domino vid ett tredje). EN SOTARPOJKE (vid disken). EN UPPASSERSKA. ÖFRIGA KROGGÄSTER (dels vid disken och dels vid borden).

fru strömqvist (under det hon utminuterar diverse mat-och dricksvam). Sex skilling, din solvarg 1 Hugger jag till, sa' du? — Me si nu — en stor bläcka starkt, två strömmingar, ett q varter svagdricka — sju skilling var det — tyckte du sex var för mycke, du?-------Tag tillbaka den der hackan

— orden: »Skall varda hängd» ä' borta — — hur mår hustru din, Malmqvist? — Rask och kry, kan jag se på dina ögon — hvad de ä' sönderklösta*! — Lägg beck på, så drar det — kors, Stenberg, att hustru din går med hattl

— Tycker du hon ser bättre ut för det? — Har du sett något svart lysa i mörkret?.— Stå fadder? — Kan inte ha den äran — ä' fadder förut åt ett tjog — — Bläcklasse, hvad har du med tassarne i fläskfatet att göra? — Ja så, du har inte pengar — (tager mössan af sotarpojken) hit medmössan — ja ja, bliga bäst du vill, der sitter den ändå.

(Fäster mössan på en spik i hyllan.)

sotarpojken. Söta lilla fru! Ge mig igen mössan, annars får jag så rysligt med stryk af mästarn, när jag kommer hem.

fru strömqvist. Skadar inte — gör godt i dej. Det snögar ute, gå ut på gatan, så får du dej en mössa så hvit, att du ska se ut som en ljusens ängel.

bryggardrängen (ropande frän sitt hord). Fru Strömqvist, langa åt gossen hans mössa, för annars blir det skorstenseld i er näsa, innan ni somnar i qväll.

fru strömqvist {till bryggardrängen). Säger han det, kära Haglund! Langa hit i stället riksdalern han ä' skyldig, annars låter jag patron klämta med daggen på hans rygg.

dalkarlen {till bryggardrängen). Hvad har du att göra till i morgon bittida, du?

bryggardrängen. Hvad jag har att göra? Jag ska bort med hästarna till sme'n, laga brandstegen och köpa en tunna tjära. — Skulle tro det hinner till, det.

dalkarlen. Jo jo men, du har mycket i ditt hufvud, du — du har hästarna, brandstegen och en tunna tjära.

åkardrängen {till vindragaren). Hur är det med dig, gamla Vindragar-Olle? Jag tror du sitter och vattlägger sillbiten med tårar?

vindragaren. Ödet har alltid varit min lott, ödet kastar tärningar med menniskorna — jag fick en sinkadus på min

del------men hur ska jag väl kunna gråta, när korpgluggarne

ä' igenkittade — jag ä' blind, har en grå stare på hvardera ögat, men inte kan jag hänga mej för det — jag ser inte hvar spiken sitter.

smedsgesällen (till kusken). Såg du tunnbindarn som gick till döden i morse?

kusken. Nej! Jag hade två körningar i förmiddags. Först körde jag en aktris till teatern och sedan en grefve till Riddarhuset.

smedsgesällen. Vet du hvad tunnbindarn sa' till presten, när processionen och hela rukan kom till tulln? kusken. Hvad sa' han?

smedsgesällen. Det är förfaseligt yrväder, herr pastor, sa* han.

kusken. Nå, hvad svarade presten på det?smedsgesällen. Jo, så här svarade han: visst ä' det ruskigt, min vän, men lycklig du som slipper gå tillbaka. kusken. Men såg han inte ledsen ut i alk fail? smedsgesällen. Hur fan kan man vara ledsen, nar man så der storståtligt får färdas fram på gatorna och när alla gapa på en, liksom man vore en förfaseligt förnäm person, och när man ä' så tvärsäker på sin salighet som presten säger.

Andra scenen.

DE FÖRRE. JÄGER och DAHL (ifrån fonden).

dahl (klädd som fårgargesåll). Så äro vi då sent omsider här, men det är första och sista gången jag följer dig på dina folkvandringar. Det fördömda förklät snärjer in benen på mig, och kölden är förfärlig.

jäger. En fårgargesäll som du får inte klaga öfver

köld. Föreställ dig, att du ligger på knä vid en isvak och sköljer garn och lärftsstycken, sedan du nyss förut stekt dig vid kypen.

dahl. Jag blir ej färgargesäll en gång till, jag älskar ingen lyx i kulörer — jag vill inte vara en vandrande regnbåge i tjugu graders köld. Sjelfva himmeln har inte sådan, och jag vill inte vara för mer än den.

jäger. Gifve Gud, att våra mödrar, i stället för att

insvepa sina barn i skinn från hufvud till fot, hade rullat oss i snödrifvan hvar vintermorgon, så hade vi inte som barn behöft plågas af frossa och skarlakansfebrar och sedan som män, misshandlas af obarmhertiga skräddare för våra dyrbara tulubbers skull.

dahl. Men om någon skulle igenkänna oss i de här vackra kostymerna, kunde man tro, att vi börjat fly till finkeln, sedan vi ledsnat på champagnen!

jäger. Det är alltid smickrande att spela en annan roll än sin egen. Jag känner gamla hoflröknar, som skryta öfver att de vid tjugu år spelt bondflickor så naturligt, att hela verlden trott att de i all sin da'r mjölkat kor och gått i vall med fåren. För öfrigt riskerar jag mer än då. Den som är arftagare till två stora jernbruk får klanderfritt göra hvad han vill; men jag miste bestämdt min fiskalstjenst ihofratten, om man der kom underfund med min kärlek för folklifvet!»

Dahl. Nå, hvad får man lära för charmanta saker här? jäger. Den som vill studera menniskan har snart tulländat sin kurs inom salongerna. Alla begagna der lika mask och det så länge, till dess den slutligen växer fast både vid ansigtet och själen.

dahl. Nå, får jag den äran göra bekantskap med din förträfflige jern bärare?

jäger. Jag ser inte till honom här, men vi kunna sätta oss vid det här bordet så länge. (Sätter sig vid ett ledigt bord.)

dahl (följer honom ock tager plats). Minsann, luktar det icke stekt fläsk 1 Jag älskar blommornas doft, jag tjusas af rosenångan från qvinliga läppar, men ingenting öfvergår lukten af stekt fläsk. Brorl Jag börjar försona mig med ditt Eden.

smedsgesällen (näimar sig Jägers ock Dahls bord). Ju längre på aftonen, dess vackrare folk! Herrn ä' smed, det ser jag på huden, och hofslagare tillika, det ser jag på märkena efter sömhufvuna i förskinnet. jäger. Jo jo men, så

kniper det till.-smedsgesällen. Fan så krystyljöst, att vi inte känner hvarandra — jag arbetar hos Berlin på Söder — hvar arbetar herrn ?

jäger. Hos Löfgren på Norr. smedsgesällen. Och hvad skäller de herrn för? jäger. Jag heter Tunman och kom för några dar se’n från Göteborg, der jag lärt ut — jag tänker nu förena mig med herrar gesäller i Stockholm.

smedsgesällen. Filman är mitt namn, mig till heder och ingen till skam. Jag tror vi ta oss en pinne tillsammans — hör hit — tre supar med tilltugg och en gång öl — men inga sirapskarameller, utan tre stycken groffilar, fru Ström q vist. (Den begärda anrättningen f ramsättes.)

dahl {till Jäger). Det blir .ju superbt, det här. Det kommer att kosta dig en butelj champagne efteråt.

jäger {till Dahl). Håll god min och jag bjuder dig på två.

smedsgesällen (supande till). Schål, gubbar och bröder! {Klingar med dem båda och super ut, hvarefter han fattar Jägers hand.) Du har ju fingrar som en mamsell, bror lilla.jäger. Jag har nyligen haft nervfeber, ser du. smedsgesällen. Hvad är kamraten din för en juvel? dahl. Färgare till lif och sjal!

smedsgesällen. Färgare! Schål på den saken! (Skakar hans hand.) Har äfven du haft nervfeber? Hör du, Tunman du, hur många söm smider du af en och samma hets? jäger. Tre, min bror!

smedsgesällen. Bara tre, din arma anka! Jag smider sex, utan att ens dra andan deremellan. Hur många hästar har ctu sömstuckit i dina dar?

jäger. Ungefär så många som du åkt efter. smedsgesällen. Jag tror du smider bättre med tungan än med hammaren. Ser du den här gropen midt i flinten på mig? Vet du hur jag fått den? — När jag var i läran hos Ekeberg — du känner ju Ekeberg i Lilla Vattugränd — gaf han mej med hammaren det här slaget; men hårdt mot hårdt, sa’ kärngen, stötte hufvudet mot väggen; den hammaren är inte härdad som spränger min skalle. (Till Dahl.) Kan du dra fingerkrok, gosse lilla? (Knyter sitt finger om Dahls och drager upp honom på golfvet.) Liten, men naggande god, eller hur sa’ du?

dahl. Släpp mitt finger, karl. smedsgesällen. Nå, hvad bjuder du på? jäger (uppstiger). Se så, bror Filman, låt bli med de

der barnlekarna och låt oss i stället ta oss något till bästa.

smedsgesällen (dragande med fingret Dahl med sig). Vill du känna på far din, du? Hör du, färgare, medger du inte ändå, att den svarta färgen är den vackraste?

dahl {sliter sig lös). Jag skulle vilja färga dig brun och blå.

kusken {som närmat sig dem). Töcken kruka. smedsgesällen. Nå, smågossar, hvem var det af er som skulle bestå nu?

jäger {till Dahl). Det är väl sällan en simpel smed så der får handskas med en brukspatron! {Högt.) Fru Ström-qvist! Finns det några ärtmjölspannkakor i afton?

fru strömqvist (framträdande). Finns, och varma som hejdundrande! Det var längese’n herrn var på Blåa Duken.

smedsgesällen. Längese’n? Han kom ju för några dar se’n från Göteborg och har ju aldrig varit i Stockholm förr? jäger. Fru Stfömqvist! Sätt fram det bästa frun harl Bror Filman och jag ha mycket att språka om. {Fru Strömqvist sätter fram diverse dricks- och matvaror.)

smedsgesällen (till Dahl). Arbetar du hos Hieslejters, du? Det ska vara ett godt ställe, det — också ser du ut som en gödd kalkon. Färgaregesäller ä’ alltid sturska af sig; men, ser du, allt som lyder under Hallrätten duger inte, begriper du det? (Till Jäger.) Hör du, du sa’ ju, att du för n4gra dar se’n kom ifrån Göteborg?

kusken {till åkaren). Nå, har ni tagit lifvet af Stor-fux än?

åkaren. En åkare tar inte lifvet af sina hästar —- han härdar dem bara.

kusken. Skada på Storfux! — Först köptes han af ryska ministern för tusen riksdaler. Grefvinnor och friherrinnor klappade honom med silkesvantar och matade honom med sockergryn. Efter många ombyten såldes han slutligen till en åkare för tjugu, och nu lär det väl vara slut med silkesvantarna och sockergrynen.

åkaren. Det växer inte sockergryn på tagelsnärtar. kusken {ropande till smedsgesällen). Hör du, Filman du, vill du spela mariage om en portion lax?

smedsgesällen (uppstigande). Hvasa! {Till kusken.) Spela mariage med den der åkardrängen du ä' i sällskap medl Nej, vi håller oss, bror lilla! En rättskaffens gesäll umgås bara med bättre folk, förstår du det.

kusken. Han ska bli sin egen, du, han ska gifta sej med enkan, du; hon har tre kor och en träkåk vid Tanto-bom, du.

smedsgesällen. Ska han gifta sej med Pettersonskan ? Fän i den — det måtte vara en bra karl! — Kanske man kan få låna schaber af honom, du. (Går, åtföljd af kusken, till åkarens hord.)

dalkarlen {går till Jäger). Hör du, mäster du, vill du ha en pris snus, du ? {Räcker fram sin näfverdosa.)

jäger {tager en pris). Tack ska du ha, min gubbe! dahl. Nå, vill du inte bjuda mej på en pris, också? dalkarlen. Åjo men — när det ena djuret får något, så böler alltid det andra.

jäger. Du är ifrån Mora, ser jag. Hvar ligger prest-gården der nå'nstans?

dalkarlen. Bredvid kyrkan, må du vetta,jäger. Nå, hvar ligger kyrkan då? dalkarlen. I grannskapet af prestgården, kan du fala förstå.

dahl {till Jäger). Jag disputerade härom dagen med någon som påstod, att man i Dalarne säger dog i stället för dödde. (Till dalkarlen.) Hör du, min gosse! Säger man i Dalarne: jag dog, eller: jag dödde?

dalkarlen. Hos oss brukar man inte säga något när man är död, ser du. f

Tredje scenen.

DE FÖRRE. EN POLISBETJENT.

polisbetjenten {träder in med mössan på hufvudet och ser sig länge omkring i rummet). Fru Strömqvist!

fru strömqvist {skyndar till honom). Förlåt, att jag inte strax obsalverade —

polisbetjenten {stråft). Vi ha lördagsafton och klockan är öfver tie. {Tager upp^ ett papper och skrifver derpå.) Frun parerar polisen nästa måndag klockan elfva förmiddagen.

fru strömqvist. Är hon tie redan? Min klocka måtte helt visst gå efter — får jag inte lof att bjuda på en liten qvällssup? {Vinkar åt pigan, som genast framkommer med en bricka, försedd med flaska, glas och några assietter.) Jag har de raraste köttbullar att bjuda på.

polisbetjenten {tager en sup och en köttbulle). Det är oförsigtigt af frun att inte ställa sin klocka — rätt goda köttbullar — det gör mig ondt, fru Strömqvist, men pligten går framför allt och-------

fru strömqvist. Ett glas porter kanhända — skynda dig, Karin, efter porterbuteljen.

polisbetjenten. Ett glas porter är inte så illa — det är fasligt yrväder, må frun tro. — {Dricker ur porterglaset.) Som sagdt, det smärtar mig, men den allmänna ordningen fordrar —

fru strömqvist. Ett glas punsch, om jag får lof.

polisbetjenten. Ett glas punsch har inte ondt gjort. Fruns ställe är verkligen ett af de bästa ställen i Stockholm, {dricker ur glaset) ypperlig vara — smakar efter mer —(Tager ett glas till och dricker.) Frun behöfver inte sjelf gå upp om måndag, utan bara skicka upp plikten, så —

fru strömqvist (visar honom en sedel). Herr gevaljer, men skulle det inte vara möjligt, att klockan i Katrina går för fort?

polisbetjenten. Det är väl möjligt, att rådstuklockan inte slagit än. (Tager sedeln.) God natt, frua lilla. (Går.)

Fjerde scenen.

DE FÖRRE utom Polisbetjenten.

jäger (till Dahl). Klockan är elfva — låt oss nu gå hem.

kusken (till smeds gesällen). Har du varit länge bekant

med dem der som sitta vid'bordet der borta? [Pekande på bordet, der Jäger och Dahl sitta.)

smedsgesällen. Med dem der? Jag har mina tankar, jag, för ser du — kom med mej, så ska vi känna på varan och se på tyngden. (Går till bordet jemie kusken.) Jag tror ni sitter och torkar, smågossarI — Schål, gubbar! (Super dem till. Jäger och Dahl klinga med honom och supa, men Dahl slår ut bränvinet bakom bordet.) Hvad gjorde du, diri fårgarsjäll Du skålkar igenl Hjerta i min talg, tror jag icke du med flit spillde bränvinet bakom bordet! — Der har du en halskaka för omaket! (Ger Dahl ett slag öfver halsen. Kusken och några andra skratta och klappa händerna.)

dahl (iuppspringande, fattar smedsgesällen i kragen). Din usling! Tror ni er ha en af era likar framför er, ert pack!

jäger (.skyndande efter Dahl för att tillbakahålla honom). Adolf 1 Hvad tänker du på?

smedsgesällen (och de öfriga trängande kring Jäger och Dahl). Kast ut honom! Kast ut.honom!

fru strömqvist (trängande sig fram). Hvad ä’ det om ? Hvad ä’ det för spektakel?

smedsgesällen. Han ä’ stursk! Han slog ut bränvinet bakom bordet!

fru strömqvist. Jaså! Går det inte i honom kantänka! — Bättre folk än han har smakat det. Är det någon af herrarne som haft något att klaga på mitt bränvin?SMEDSGESÄLLEN OCH DE ÖFRIGE. Nej 1 Nej 1 fru strömqvist. Ha inte mina varor alltid varit her-rarne till lags? Och är inte Blåa Duken, skam till sågandes, det bästa näringsstället i Stadsgåln?

SMEDSGESÄLLEN OCH DE ÖFRIGE. Jol Jo! jäger (bedjande). Fru Strömqvist — — dahl (kastande en sedel åt frun). Tag den här hackan, menniska, och låt oss gå!

fru strömqvist. Jag behöfver inte vara menniska för en hacka! — Jag har varit enka i tio år, ska jag säga er, jag har betalt mina konterbutioner — jag hade en man som söp och var oregerlig, fast han var sergeant vid stadsvakten, ska jag säga er — jag har sex barn så när som på två, som dog i kikhostan på tredje året, ska jag säga er — här gå bitti och sent reelt och gentilt folk och till och med vaktmästare vid kunglig Sjötulln, ska jag säga er — men ingen har ännu kallat mig för menniska, ska jag säga er — och inte för det, men ändå så —

smedsgesällen. Två förklädda spioner! kusken. Rymmare från Landskrona kanhända! alla (fattande uti Jäger och Dahl, sönderrifvande deras kläder). Kast ut dem! Slå ner dem! Hacka sönder dem!

Femte scenen.

DE FÖRRE. AXELSON (från sidorummet).

axelson (störtar mellan de stridande, i det han kastar de anfallande åt sidorna). Ge rum, era pickelhäringar, eller gör jag rent hus, så att inte så mycket som en becktråd ska finnas qvar en gång! — Jag har varit i kammarn derinne och sett hur hela rukan har kastat sig öfver två fredliga menniskor. Ä’ ni svenskar ni, era kallbräckta satar! (Slår näfven i bordet, så att fotterna derunder brista och falla mot golfvet.)

Tablå.

Ett mindre och fattigt möbleradt rum med en sidodörr, nära hvilken står en tarflig säng. Del är mörkt.

Sjette scenen.

AXELSON. JÄGER. DAHL (strax derefter).

axelson (inträdande först). Stig inl Här bor jag, sa' Solna klockare. Inte tar jag gerna någon hem med mig, ska jag säga; men innan ni hunnit halfvägs till Norr, ha ni frusit ihjäl, så handtverksgesäller ni än ä' — men hvart tog kamraten vägen?

dahl (häftigt inkommande). Hvad var det för ett rum i farstun jag råkade på?. .. Jag kom att öppna en dörr, och då såg jag vid månskenet en likkista.

axelson. Det hade ni för titta. När man för första

gången går in i ett hus och stöter på en likkista, så bådar

det inte godt.

jäger. Hvem är död?

axelson. Madam Nyberg, tvätterska i lifstiden. De som omgåfvo hennes vagga kunde inte ana, att hon skulle dö vägg i vägg med en jernbärare. Hon var vacker och rik och gifte sig med en betydande man, som spelte bort hennes fyra hus och jagade hustrun en vinterafton ut på

gatan. Det lär inte vara så sällsynt, det, bland de bättre

klasserna. Jag var den ende som numera kände hvad hon varit; jag blir också den ende som i morgon följer henne till grafven. — Det är ljus i Annas kammare, ser jag. (Går till sidodörren.) Är du uppe, Anna, så kom ut med ljus — jag har främmande med mig.

anna (utanför). Strax, pappa!

axelson. Gå varligt i mörkret, go' herrar, för annars kan ni stöta emot nå'nstans — ja ja, inte för möblernas skull, men det förefaller mig som hade ni tunnare skinn än andra arbetare.Sjunde scenen.

DE FÖRRE. ANNA (med ett ljus i handen från sidorummet).

anna (ställer ljuset på hordet och springer sedan emot sin far för att omfamna honom).. Hvad du varit länge! Gud i himmelen! Ditt ansigte blöder! Hvem har slagit dig?

axelson. Se sä, din trollunge, låt bli mig — ser du inte jag har främmande? — En färgare och en smed, två dugtiga arbetare, må du tro — det här är Anna, dotter min

— en rask flicka, men rädd som en backhare, när det händer hennes far något. Liknar mor sin som ett bär — såg inte heller så illa ut, salig gumman min — hon var rätt vacker ännu när hon stod lik i rummet här — man ska vara jem-

bärare som jag för att kunna bära en sådan förlust-------------

var snäll nu, Anna, och sätt fram tvättvatten åt oss — se efter se'n i skåpet, om vi ha något att bjuda våra gäster på. (Anna går och sysslar kring rummet.) Ni se inte för vackra ut, go' herrar — ja, ja, det vankas skråmor på Blåa Duken

— folket är rent förbapnadt, när det råkat få för mycket i

hufvudet--------det var inte för första gången jag sett,

hur alla kasta sig öfver en enda, liksom bromsarne öfver en häst.

jäger. Om jag vetat, att du varit bredvid i kammaren, så hade vi gått in dit — jag har inte sett dig på så länge och vi gingo enkom till Blåa Duken i afton för att träffa dig.

axelson. Tack för - det! .. . Då var det också billigt att jag hjelpte er ur klämman — jag satt derinne och läste tidningarna — se här, tag och blöt på ansigtet litet. (Doppar handduken i tvättfatet, som Anna räcker framt och lemnar den till Jäger.)

jäger (tvättar sitt ansigte). Tack, Axelson!

axelson. Det var nu fan med Polen, herre! . . . Om jag varit der, nog skulle jag ha lappat en och annan, det är tvärsäkert det. Tacka vet jag gossarne i Frankrike! De låta inte huttla med sej de, och det gör de förbann ad t rätt uti.

dahl (till Anna, som håller tvättfatet framför honom). Och du heter Anna du, min gudomliga flicka? Vet du, jag skulle hvar afton vilja gå på Blåa Duken och skaffa mig*Ill. J. N.=Jenny Nyström* »Och du heter Anna du, min gudomliga flicka?»

några skråmor, om jag vore säker på att efteråt få en sådan uppenbarelse som i afton.

axelson (som närmat sig Dahl och lägger handen på hans skuldra). Hur var det? — Granna färger, det. hör till er profession, herre, men granna ord, det tror jag vi hålla inne

med---------och för resten är flickan min hemväfd vara och

ullfärgad, behöfver derför inte läggas i kitteln, ser herrn — kan inte bli något mästerstycke för dig, min gubbe lilla. {Till Anna.) Nå, hur går det med qvåUsvar'n, Anna? — Har du någi*a bitar bergslagskorf, så langa hit dem. {Till Jäger och Dahl.) Sedan ska vi se efter, hur det står till med garderoben — herrar gesäller ä' väl inte för goda att svepa in sig i en jernbärares rockar? — Men ni vet kanske inte, att jernbäraren är ett slags tjensteman i staten, har fullmakt af drätselkommission, gubevars — men vi ä' allsinte högmodiga för det — se så, bordet är dukadt, ser jag.— håll till godo — skam den som bjuder på bättre än han har. [Knäpper ihop händerna och beder tyst, hvarefter han, Jäger och Dahl sätta sig vid bordet.)

dahl. Hur mycket kan en arbetare förtjena om da'n? axelson. Då farleden är öppen, kan man dreja in cirka två rdr på da'n utom sportler för skålverkningen. En frisk och ordentlig karl kan således berga sig ganska godt och ändå ha en vacker besparing för gamla dagar. Jag har känt brukspatroner jag, som fortjent femtio rdr om dagen, men ändå inte haft någonting sparadt för ålderdomen. De ligga sin mesta tid i Stockholm, roa sig och sköta aflärerna på afstånd, ska jag säga. Se'n klaga de öfver dålig afsättning på jernet; men yrket måste väl inte vara så dåligt heller, ty aldrig har jag hört någon bruksinspektör klaga. jäger (//// Dahl). Förstår du piken? dahl. Nå, hvad sysselsätter ni er med om vintern? axelson. Med hvarjehanda. När jag var ung och ogift, ty, ser ni, jag har varit jernbärare i tjugu år, tog jag om vintern tjenst hos bryggare, men se'n blef jag strumpväfvare tillika. Jag skrattar åt mig sjelf, när jag sitter i väfstoln och svänger skottspolen med en hand van att handskas med jernstången.

jäger. Nå, får du tid att läsa något? axelson. Klent med den saken, gudnåsl Och det är ju bra detl — Jag såg häromsistens i bladet, hurusom de bättre klasserna alltid grumsa öfver, att sämre folk skola lärasig läsa. Hvarför grumsa de ? Ä' de rädda för att bli slagna på fingrarna af oss? I sådant fall vore det inte rådligt att lära en jernbärare läsa.

dahl. Nå, hvad läser ni för böcker? axelson. I början läste jag några 'gudliga böcker, men de lärde gjorde Gud fader så krånglig, att jag på deras be-skrifning hade svårt för att känna igen honom. Lyckligtvis behöfver han inga höglärda målsmän. Jag har honom som daglig gäst i mitt hus, ty han uppenbarar sig i den frid och välsignelse, som råda i min boning. Som sagdt är, inte har jag läst mycket, men så gör jag inte heller mycket väsen af mig. Hör du, Anna, bestyr om att — (Hviskar henne några oid i örat, hvarefter Anna skyndar in i sidommmet.)

Åttonde scenen.

DE FÖRRE utom Anna.

jäger. Denna flicka är ditt enda barn?

axelson. Ja, och min enda återstående glädje------------

en far bör inte skryta med sitt barn, men god är hon, det ska Gud veta — aldrig har hon gjort mig minsta förargelse. Derinne har hon sin lilla kammare, och härute ligger jag och vakar som en pudel vid mitt barns dörr.

dahl. De goda englar hålla nog vakt vid oskuldens

läger.

axelson. Såå — men det händer ibland, att de goda englar försofva sig.

jäger. Ger du henne någon uppfostran? Det förefaller mig, som hon fortjente ett bättre öde än att slafva som piga i alla sina dar eller gifta sig med någon som inte förstår värdera henne.

axelsön. Herrn har rätt, och nog har jag skrapat ihop så mycket, att jag kunde kosta på henne. Det enda som oroar mig är att jag då måste skiljas från henne, att jag inte mer får vaka öfver henne. Ett vackert ansigte är qvin-

nans prydnad, men kan också bli hennes olycka------------fan

plockar helst de vackraste blomstren — mången natt har

jag legat och funderat på den saken-----------ja, vid Kristus

och hans dyra blod, den som mördade mitt barns oskuld, den skulle jag strypa, utan att unna honom läsa sitt Fader vår en gång.Nionde scenen.

DE FÖRRE. ANNA (bärande tvänne rockar, en hatt och två par stöflar).

axelson. Se här två rockar och skodon, tillräckliga att rymma en hel smedja, ja, till och med ett fårgeri, åtminstone af det slaget, som herrarne arbeta i. (Till Dahl, i det han räcker honom hatten.) Herrn, som miste sin mössa, kan taga den här — jag har blott begagnat den en enda gång, och det var på min salig hustrus begrafning — jag höll den för ansigtet, och många tårar föllo i den hatten — derför törs jag inte begagna den mer, ty den trycker mitt hufvud — herr kurtisörens hufvud trycks visst inte af så’na småsaker. (Till Anna) Anna du, kom med och skaffa oss ljus i lyktan. (Går in n\id Anna i sidokammaren.)

Tionde scenen.

JÄGER och DAHL (under det de pådraga sig rockarna och stöflama).

jäger. Hvilken förträfflig man! Denna kärlek för sin hustrus minne — denna ömhet för sitt barn!

dahl. Har du sett någon gudomligare varelse? Hvilka ögon! Hvilken hals! jäger. Jern bärarens?

dahl. Hans dotters, för fan i våld I — Du såg hennes händer, men du såg kanske inte hennes fötter. Jag svor öfver dig, för du narrade mig in på Blåa Duken — men nu prisar jag dig. Hädanefter skall jag med passion älska folklifvet.

jäger. Nu förstår jag hvarför han så ogerna tog oss hem till sig. Han känner oss bättre än vi honom. dahl. Vi få väl se, vi få väl se! jäger. Akta dig, Dahl! Kom ihåg hvad han sade. Han ser mig ut för att kunna hålla sitt löfte.

dahl. Ja, ja, han är inte att leka med, den besten. jäger. Han bör inte heller lekas med.Elfte scenen.

DE FÖRRE. AXELSON. ANNA.

axelson (med en liten lykta, den han ger åt Jägcr). Tag den här lyktan med er, den kan behöfvas, när ni klifva utför Sista styfverns trappor. Gå nu in och lägg dig, Anna

— god natt, lilla knyte! — Vackert liten — är snart lika lång som jag — nig för herrarne nu — god natt med dig!

— [Anna niger och går in i sitt rum.)

jäger. När jag i morgon återsänder de här sakerna, blir du då missnöjd, om jag skickar med några tjenliga böcker till din Anna?

axelson {skakar Jägers hand). Heder och tack för detl

— Jag tycker om herrn — något fantast eller hvad det

kallas, men hederlig karl i alla fall — jag har fint väderkorn, ska jag säga---------men låt bli så’na der maskerader

— nog fan ser jag, att herrarne inte ä’ af samma skrot och

korn som jag och andra med mig-----------vill man lära känna

arbetsklassen rätt, bör man inte söka den på krogarne---------

den svenske arbetaren är tålig, arbetar som en häst och för ett enda mildt ord kan han springa i elden för en; men en sup för mycket förvandlar honom till ett svin, med respekt till sägandes.

dahl. Axelson har rätt, och derför vore det mera skäl att helsa på det goda folket hemma.

axelson. Tycker herrn det, men då bör det inte finnas någon vacker dotter i huset. Jag ser hellre hin håle i mitt rum än en Stockholmssprätt — den förre kan jag köra bort med Guds hjelp, men den senare fruktar hvarken Gud eller menniskor. De förnäma herrarne anse oss för pack, men packets döttrar försmå de inte.

jäger. Hur ska vi kunna tacka dig för de tjenster du gjort oss denna afton?

axelson. Jo, derigenom att ni inte besöker mej mer

— — hör ni det, herr kurtisör och färgare — jag såg nog hur han spände ögona i flickungen — jag vill lysa er utför trappan — god natt! {Följer Jäger och Dahl ut, men återvänder strax med mycken häftighet.) Hvad var det! — Såg

jag i syne eller-------besynnerligt! — Madam Nybergs dörr

stod öppen — men när jag tittade in i rummet, tyckte jag

Jembärarr.n. 2det var min salig hustrus ansigte som såg på mej ur kistan — bah! — (Går till Annas dörr och tittar genom nyckelhålet.) Ljuset är släckt — hon sofver — (Knäpper ihop händerna och heder med rörd stämma.) Gud bevare min snälla, beskedliga flicka!

Andra akten.

Ett mindre mm hos Jäger. På ena sidan ett bord med skrifdon, böcker och stora pappersluntor på.

Första scenen.

jäger {vid sknfbordet, skrifvande). Alltså och i förmågo af 241de kapitlet, i:sta § missgerningsbalken, dömes han att halshuggas; dock varder detta utslag kongl. maj:ts och rikets

Svea hofrätt underställdt — och så vidare, ja.---------Det är

nu jemt den tionde dödsdomen jag går att af kunna, och ändå uppröres denna gången min själ lika mycket som vid den första. Arma mensklighet! När skola en gång dina strider och olyckor slutas! Om jordens mäktige, innan de af kärlek till rättvisan uppreste fängelsen och smidde bilor åt jordens vanlottade barn, om de af kärlek till mensklig-heten först hade visat dem medlen till själens bildning och hjertats förädling, månne då så många brott befläckat jorden? — Att låta den svaga telningen uppväxa vild och utan stöd, för att sedan genom dess afhuggande få skryta med sin rättvisa på jorden, hur himmelsskriande måste det ej vara för den store domaren i höjden! Jag vet statsmän, som ösa ut guld med båda händer för byggandet af fängelser, men som pruta på hackan, när det gäller den obetydligaste folkskola. Men sådan är verlden. Fängelsepalatset med sina många våningar och källrar ser storståtligare ut än den simpla skolbyggnaden, skramlet af bojor låter pompösare än sorlet af äsandc barn. {Lutar grubblande hufvudet mot armen.)Andra scenen.

JÄGER. AXELSON {inträdande från fonden, närmar sig Jäger med blekt, men beslutsamt ansigté).

jäger (vänder efter en stund hufvudet åt sidan). Hvem är det? (Springer upp och fattar Axelsons hand.) — Är det du, fader Axelson? Lefver du än? — Det var inte i går jag såg dig; men tänkt på dig, det har jag gjort många gånger. Hur är det med dig nu för tiden?

axelson. Ondt krut förgås inte så lätt, men en gång stryker det med ändå.

jäger. Låt mig tänka efter nu. Det är jemt åtta månader sedan vi sist råkades — det var den der äfventyrliga natten, då jag äfven lärde värdera dina jemarmar — jag spelte ju inte så illa hofslagaregesäll, fast du, ditt falköga,

såg igenom sotet och förskinnet — hur står det till på Blåa Duken nu för tiden? — Fortfar fru Strömqvist att grädda ärtmjölspannkakor ännu? — Vet du, jag har sedan dess haft helt annat att göra än studera folklifvet —^— jag har haft många bittra sorger sedan vi sist sågo hvarandra; men sätt dig då — stå inte der rak som en jernstång — inte orkar jag bära dig till stolen.

axelson. Tack, herr häradshöfding, jag orkar nog stå en så kort stund — får så mycket längre hvila sedan.

jäger. Hur mår din Anna? Är hon gift än? Eller ligger du ännu som en pudel vid hennes tröskel, din lurifax? axelson (vild och skälfuande i alla leder). Herre! jäger (studsande). Hvad går åt dig! — Du är blek! Är du sjuk? — Jag känner inte mer igen dig.

axelson (fattar sig). Jo jo men, man förändras allt med tiden. Jag hade något att be häradshöfdingen om, ty fast vi inte varit så mycket tillsammans, så känner jag er för en hederlig man.

jäger. Du kommer något olägligt, min vän, ty jag håller ting i morgon på Ensta och har nu fullt upp att göra med afslutandet af min expedition; men är det mycket ange-läget, så sofver jag gerna en timme mindre på natten, för att tjena en så gammal bekant — du bar en gång ett sönderslaget ansigte för min skull — tro mig, jag har inte glömt det.axelson {framtager ett större paket). Detta paket innehåller en summa penningar — den utgör sparpenningen efter tjugu års träget arbete — betydlig nog för en sådan som jag — mycket har jag svettats derför. — Ack, jag gjorde det så gerna. — Denna summa lemnar jag i ert förvar, herre I

jäger. I mitt förvar! Har du inte något säkrare ställe för dina pengar? — En fattig skrifvare som jag arbetar hälften af dagen för att betala gamla skulder och återstående hälften för att inte svälta ihjäl. — Jag sökte i går ett lån i bankodiskonten, men fick lång näsa. Deraf kan du döma till min kredit.

axelson. Om ni också gick och tiggde, skulle jag hellre lemna mina fyrkar till er än till någon annan; ingen annan skulle kunna fatta meningen med dessa pengar.

jäger. Hvad för mening? — Hvad skall jag göra med dessa pengar?

axelson. De ska användas till understöd åt min stackars Anna, som snart nog blir i behof deraf.

jäger. Din Anna ja — jag frågade nyss, hur det var med henne, men du svarade inte.

axelson {fattar Jagers hand). Svär vid er själs salighet, herre, att, hvad än må hända, ty mycket, som ni ej anat, har händt och skall hända — svär att vara hennes stöd och råd — när jag inte mera är till!

jäger. Du förvånar mig, Axelson — jag förstår dig inte — men dina läppar darra — du mår illa — {lägger sin hand på hans panna) din panna är iskall, men stora svettdroppar tillra derutför.

axelson {stryker sig med armen öfver pannan). Åh nej!

— Det är bara regndroppar. — Oktoberqvällen är ruskig

— det är ju så naturligt det — den har åska och storm i faggorna.

jäger {söker draga honom till en stol). Du måste åtminstone sitta ner en stund — vill du ha ett glas vatten eller vin kanhända?

axelson {stretar emot). Hjertlig tack för er välmening,

men hvarken vin eller vatten släcker min törst--------{fattar

ånyo Jägers hand) svär vid er mors minne, om hon var er kär — en mor är dock mycket här i verlden — hvad är en far? — En far kan inte en gång beskydda sitt enda barn, om han också vore så stark, att han kunde bära jorden påsina skuldror. — Ja, svär att beskydda mitt arma {störtar till Jägers knän och omfattar dem)t mitt olyckliga barn — henne och kanske äfven en annan, som mindre fortjent sin olycka än hon.

jäger (söker fruktlöst uppresa Axelson, i det han möttager paketet). Axelson! Vid min själs salighet, vid min mors minne, svär jag att göra hvad du vill, men —

axelson (iuppstigande). Lofvad vare Gud! — Ni har svurit 1 — En djefvul dödades dervid i mitt sargade bröst!

jäger. Menniska! Du blir förfärlig! Du måste upplysa mig om —

axelson. Upplysa er! — Innan morgondagens slut vet ni allt — gå till Anna — säg henne — nej, säg henne

ingenting---------hon bor qvar på samma ställe — ni minns

ju den der natten — ha, ha! — Förbannelse öfver den natten! — Många djeflar släpptes lösa då! — Herre! Ni har svurit! Hvad behöfver jag mer! — Och vare sedan Gud med er i alla era lifsdagar! (Går med stora steg till dörren, men vänder hastigt om till Jäger, fattar hans häda händer och trycker dem våldsamt till sina läppar, hvarefter han skyndar ut.)

jäger (stirrande efter honom). Hvad betyder det här! — Hvarför störtade han ut så der! — Hvarför förbannade han den der natten! (Slår sig för pannan.) Ha! Skulle det vara möjligt! (Fattar sin hatt och springer ut.)

Förändring till ett större, lysande mm hos Dahl med ingång från fonden och en döir på sidan, divaner på hvardera sidan af fonddörren, ett större modernt hord försedt med gravyrer och höcker i granna hand. Ofvanom hordet nedhänger från taket ett klocksnöre med forgyldt handtag. Vid samma vägg står en värja.

Tredje scenen.

DAHL. EN BETJENT.

dahl (från fonden i stor rundskuren slängkappa och med hatt på hufvudet). Fördömdt väder! — Sätt in hästarne i stallet, men sela inte af dem — om en timme skall jag utigen — det bär af till friherrinnans — jag ska följa min fästmö och svärmor till konserten å Stora börssalen.

betjenten (tager af Dahl kappan). Befaller herr brukspatron sin morgonrock?

Dahl (ikastat sig i en fåtölj). Nej! — Det börjar bli skumt — tänd ljusen och sedan en cigarr. — Är Aftonbladet kommet än?

betjenten (itändande ljusen). Ja, herr brukspatron. [Räcker fram Aftonbladet och några cigarrer på en liten silfv erbricka.)

dahl [tänder en cigarr och fattar tidningen). Nå, hvad tyckte min gunstig herre om midda’n, som mina vänner gåfvo för mig i dag? — Du fick väl något med af slefven, kan jag väl tro.

betjenten. Gentilt var det, men flickorna på Blå porten sa’, att det var ingenting mot när herr brukspatron sjelf ställer till något, för alla andra ä’ så fattiga på drickspengar, sa’ de.

dahl. Så har jag då i dag tagit afsked af ungkarls-lifvet! — Det flöt bort i floder af champagne och Chateau Margot; men jag hoppas att inte heller det äkta ståndet ska behöfva stå på torra landet.

betjenten. När grefven proponerade skålen för herr brukspatron och höll det der granna talet om att herr brukspatron nu skulle lemna ungkariarnes glada ring, för att böja sig under hymnens rosenbojor, fackla eller hvad det heter, så gräto alla värdshusflickorna.

dahl [skrattande). Gjorde de det, de tokorna? — Jag ska väl inte glömma bort dem för det. — Nå du, de hade väl också sina glåpord om min fästmö, kan jag förmoda. Ge hit morgonrocken.

betjenten [sätter på honom morgonrocken). Åjo, de sa\ att fröken visst var vacker, och att hon var rik med, men att hon såg något gråtmild ut, sa’ de. [Askan höres mullra p'ä afstånd.)

dahl. Det börjar åska, hör jag — tänk om du glömt spänna upp suffletten, ditt nötl Skynda dig ner och kom upp när jag ringer. [Betjenten går.)

Fjerde scenen.

dahl [allena). Gråtmild 1 — Kan väl vara! — Men de begripa inte, de hvardagsmenniskorna, att just deri ligger detpikanta i saken. En skön q vinnas blick lyfter oss 'till himmeln; men tåren i hennes öga höjer oss till sjunde

himmeln. (Reser sig upp från stolen och går af och an.) Så går jag då att bli en stadig man. När en ungkarl njutit sig mätt på lifvet, hvad annat har han väl att göra än gå åstad och gifta sig? — Och när man lår en hustru, som är ung, skön och af hög börd, och dessutom har ett vackert säteri i ridikyln, så har man väl inte spelt sina kort så illa heller. — Min söta Adelaide ska bli lycklig, det förtjenar hon. (Stannar grubblande.) Stackars Jägerl — Det gör mig ondt om digl

— Jag skulle nästan hellre sett att det varit någon annan, som jag slagit ur brädet — men hvem kan hjelpa det? — När man, som du, ingenting har, bör man väl inte sträcka sina anspråk så högt heller. — — (Sätter sig.) Det kostade mig något besvär i alla fall, men ju större motståndet, desto skönare segern 1 (Det knackar på fonddörren.) Hvem är det? Stig in! — Hvad är det för tassande på dörrn? — Det är visst någon af mina halfdruckna vänner från Djurgården, som fått väderkorn på mitt Syrakusavin, som jag fått hem i dag. (Stiger upp och går till dörren.) Nä, kan du inte stiga in, din galning! (Askan höres starkare.)

Femte scenen.

DAHL. AXELSON (inträdande, stannar vid dörren).

dahl (viker några steg tillbaka). Hvad vill du?

axelson (med låg stämma). Har jag den äran vara igenkänd?

dahl (något förlägen). Ja, jag tror väl — ah, det var sannt det — Axelson — min vän Axelson — välkommen

— tack för sist — det var — det var längese'n vi råkades.

axelson. Ja, det var längese'n vi råkades.

dahl. Hur står det till, min hedersvän? — Hvad sysselsätter du dig med i höst? Har du börjat med din strumpväfnad än? — Men det var sannt — hur mår — hur mår —

axelson. Anna, menar ni, jo, det är just för hennes skull jag nu besöker er, herr brukspatron. (Skjuter regeln för dörren och närmar sig Dahl.) Anna bekände i går — allt

— förstår ni, herre? — Allt! — Hon ville det inte, ty midt i djupet af sitt elände ömmar ännu den arma flickanför sin bödel — men hon måste det — ja, herre, hon har bekännt allt l

dahl {tänder orolig sitt cigarr pä ljuset). Nå, efter du nu vet allt, min vän, så låt oss tala öppet och utan omvägar med hvarandra — — hvad fordrar du jag skall göra för din dotter? — Hvad skall jag göra för Anna?

axelson. Ingenting. „

dahl. Ingenting, min vän?

axelson. Ni frågade mig nyss, hvad jag nu sysselsätter mig med. Jag har, som ni vet, varit jernbärare om sommaren och strumpväfvare om vintern. Nu har jag lagt bort dessa båda yrken för att välja mig ett annat.

dahl. Ett annat yrke? — Nå, så mycket bättre — kan jag på något vis yara dig till tjenst, så — hvad är det för yrke du tänker välja?

axelson {går närmare Dahl). Jo, herre, jag tänker bli — mördare 1

dahl {förskräckt). Ha I {Rusar till hlochsträngen, fattar i ringen, hvarvid denna jemte snöret faller till golf vet.)

axelson (hånskrattande). Ha, ha! — Den klocka, som

härnäst ljuder för er skull, finnes inte i detta hus — den hänger i Klara kyrktorn 1

dahl. Menniska! Är du från dina sinnen! (Skyndar till sidan, der värjan står, och drager den.)

axelson {sliter värjan ur hans hand och bryter itu den). Det biter inte jern och stål på en jernbärare, när han höjer sina armar som förtviflad far! (Kastar stumparna på golfvet.) dahl {skälfvande). Olycklige! — Hvad är din afsigt? axelson. Att hålla mitt löfte! — Att strypa dig, eländige I

dahl {rusande till fönstret). Hjelp! Räddning! axelson (fattar uti Dahl och kastar honom mot bordet, hvarvid ljusen falla omkull och släckas, så att det blir mörkt i rummet). Ingen räddning, om också himlen eller afgrunden ställde sig mellan oss båda!

dahl (flyende in i sidorummet). Hjelp! Hjelp! — Mördare I Mördare I — {Axelson skyndar efter honom in i rummet. Buller, liksom af tvänne brottande, höres från mmmet. Det blixtrar och åskar starkt. Efter en kort stund blir det tyst i rummet, hvarefter Axelson utkommer, blodig i ansigtet och om händerna, och går med stadiga steg till dörren, den han öppnar.)Sjette scenen.

AXELSON. JÄGER (jinskyndande).

jäger (häller qvar Axelson). Hvar ar brukspatron Dahl? axelson (pekande pä sidodönen). Derinne. jäger. Hvad har skett? — Himmel! — Du är blodig! axelson (hänskraltande). Det är rosten af litet kallbräckt jern som jag kasserat. (Sliter sig lös och störtar ut.)

jäger (skyndar in i rummet, men utkommer strax med för-stördt utseende). Rättfärdige Gud! Hvad har jag icke upp-

Tredje akten.

En trakt invid Danderyds prestgärd. Scenen är ett nyss skuret räigfält, fullt med höga sådesskylar, hvarvid liar och räfsirr äro uppställda. Pä ena sidan nära avantscenen en lada med en don.

Första scenen.

BONDFOLK af häda könen (sittande efter slntadt arbete dels på trädstubbar och dels pä stenar, ätande qvällsvard ur hvar sin matsäck. Några barn tumla omkring pä marken. Ifudet af koskällor höres under hela denna scen).

KÖR.

Mel. Jag helsar dig fredliga flagga o. s. v.

När aftonens timmar framila,

Hur ljufligt och tacksamt att hvila I skuggan af björk och af al,Bland landtligt oskyldiga nöjen,

Bland barnsliga lekar och löjen,

Från mödan i skog och i dal!

en bonde. Nästa måndag, om vi lefva och ha helsan och vädret ä’ som nu, så ska vi väl köra in rågen. Prost-gåls gör en god skörd i år. .. Vårsäden ser inte heller så dålig ut, och här i Danderyd ä’ det vackert öfverallt, Gud ske lof! — Hur ä’ det? Har mjölkbudet kommit hem från sta’n än?

en bondgumma. På de här lördagsaftnarna gör det sig icke så brådtom.

bonden. Mjölken betalar sig väl bra, kan jag fäla tro?

gummman. Ska fäla det, när arrendatorerna på Nora och Djursholm kunna betala femti riksdaler och det i banko för hvar ko på året.

bonden. Åhjo, när en har tillgång på drank, så kan en fäla komma ut me’t.

bonden. Och tillgång på källvatten se’n — för när en slår mjölk i grädden och vatten i mjölken, så bli flaskorna snart fulla.

bonden. Det går nog i stockholmsborna, mor! — Vi få dricka bara vattnet, vi.

gumman. Men ä’ det inte underligt att en ska behöfva köpa säd på de här stora egendomarna?

bonden. Allt går åt i brännerierna, ser I, mor; men om det blir brist på brödfödan, så skaffa oss di förnäma herrarne undsättning af kronan.

gumman. Men som vi få betala i andra eller tredje hand — det märks nog på utmätningsauktionerna, det.

bonden. Har mamsell Anna i prostgåln setts till i dag?

- gumman. Hon gick nyss öfver gärdet derborta — hon såg inte för goliker ut, stackars flicka!

bonden. Hur länge har hon varit i prostgåln?

gumman. Tidigt i våras kom hon hit ut för att dricka mjölkbrunn, för si hon ä' så ynklig, stackars liten, men god ä' hon som guld, för när dotter min, Brita, som i vet, far, för första gången gick fram till Herrans heliga nattvard i somras, så gaf hon henne en splitter ny klädning af svart änglaskinn, så blank att man kunde spegla sej uti'n — det gjorde hon, det./*Ill. J. N.=Jenny Nyström* »Morgens, morgens, godt folk!»bonden. Men livarför ä' hon så sjuklig? — Allri ä* det annat med stockholmsmamsellerna — de måtte inte ha annat att göra, de.

gumman. Hon har fäla sina hjertesorger, efter hvad jag hört — säkert ä' hon kär, stackars barn.

bonden. Ska en gå och hänga läpp för det hela Guds långa da'n — inte ä' di kära på tocke sätt här på landet, vet jag.

gumman. D'ä' fäla med det som med nässelkåln. När en plockar den, så bränner en fingrarna på sig, fast den

smakar bra när den ä' väl lagad, ser I far, och för resten,

så har hon ju hela tiden gått i djupa sorgen efter far sin

eller mor sin eller hvad det är. Aldrig går hon ut nå'n-stans, och den enda, som far till henne ibland, härads-höfdingen.

bonden. Häcken häradshöfding?

gumman. Han som håller tingena med skeppslaget, vet jag.

bonden. Han? — Det ä' en reel karl, det — nog

känner jag honom alltid — jag hade ett mål vid vintertinget. Si det var på det sättet, att — (Man hör smeds ges Ullen sjunga utom scenen.) Hvem ä' det som kommer der?

Andra scenen.

DE FÖRRE. SMEDSGESÄLLEN (med en liten rensel på

myggen, stukad hatt, en påk i ena handen och ett par stöflar i den andra, inkommande i strumplästen; något drucken).

smedsgesällen. Morgens, morgens, godt folkl — Jag tror ni sitter och mojar erl

bonden. Ä' det morgon nu? — Vi tycka det ä'

qväll, vi.

smedsgesällen. A' det qväll? — Då måtte det vara sent på dagen. — Hur står till?

bonden. Tack som frågar! — Det rifver af en dag i sender — hvart barkar det i väg för mästarn nå'nstans?

smedsgesällen. Jag ä' ute och vandrar — om somrarna ä' .jag alltid ute och ser mig omkring, för attt sköta min helsa — nu tänker jag helsa på i prestgåln — herrar gesäller ä' alltid välkomna på prestgålarna — i synnerhet smeder— för si prestens hästar ä' alltid illa skodda, för si det ska han kosta på sjelf, ser ni, och derför så —

gumman. Tänker han dröja der öfver natten då? smedsgesällen. Öfver natten? Nej tack, jungfru lilla. gumman (.småskrattande). Jungfru lilla! — Ser han inte, att han har en gammal käring framför sig?

smedsgesällen. Jo, nog ser jag det alltid, men man kan väl vara jungfru för det — gifta eller ogifta — ä' detsamma — flickor eller kärngar — di ä' likadana allihop.

bonden. Nå, han kan ju stanna qvar på prestgåln — herrskapet ä' ett så godt och gästfritt folk.

smedsgesällen. Det må fan stanna qvar här på trakten!

— Här spökar ju i hvar buske, så man kan bli galen!

gumman med flere [trängande sig kring gesällen). Spökar det?

smedsgesällen. Ja, visst spökar det — jag kan inte gå två steg utan att stöta på det. — Hvar gång har jag blifvit nykter som en spicken sill — så har jag varit tvungen att ta min skada igen — och så har jag fått se spöket igen och blifvit nykter igen — det kostar pengar att se spöken, må ni tro.

gumman. Hur såg det ut? Är det inte en liten tjock karl med gult hår och röda ögon och ett rep om halsen? Mor Stina i grindstugan har sett det flere gånger.

smedsgesällen. Hvad för slag? Har det rödt hår och gula ögon? Nej, min sköna! Det ä' så långt som fyrä på hvarandra hopsvessade bönder.

gumman. Han måtte sett galet, för gårdsrättaren på Nora, som hängde sig i fjol, var en kort och tjock karl.

smedsgesällen. Hvasa? — Bruka rättare och drängar hänga sej! — Jag trodde det bara var bättre folk som brukade det.

bonden. Det kunde ju vara ett annat spöke. gumman. Berätta oss hur det såg ut — kände han det?

flere. Berätta oss!

smedsgesällen. Ja, visst kände jag det, och d'ä' just det som kontenanserar mej, för se när det der spöket var i lifvet, så tog jag många rispar i sällskap med det.

gumman med flere. Hvem var det då? — hette det?

Hvadsmedsgesällen. Ha ni inte hört talas om jcrnbäraren, han som i fjol höstas slog ihjäl eh brukspatron med jernstangen.

bonden. Slog ihjäl honom I Gjorde han det med flit? . smedsgesällen. Nej, med jernstangen, sa' ja* ju. — Det var en mycket stark karl, den starkaste jag sett — näst mej, det förstas, för hjerta i min lilla svedda halfankare, den som tar i mej en gang, tar in te i mej för andra gången.

(Visar händerna.) Lukta på den och smaka på den! bonden. Nå, han gick väl till döden? smedsgesällen. Nej, det gjorde han inte — han gick båra och dränkte sej. För strax efter mordet så gick han ner till Rosenbad — d'ä' ett mycket beqvämt ställe för den som vill ta lifvet af sej, och äfven för den som inte vill — d'ä enkom bygdt för den orsakens skull, inga jernstänger, som ä' en i vägen, och en särskild trappa, så man inte behöfver kasta sig utför och bryta halsen af sig.

gumman {otåligt). Nå, nå, än se'n då? — Nå, nå? smedsgesällen. Bryt inte af mig, madam, för den kurn duger inte! — Som sagdt är, han gick och kastade sej i der, för hela jernbärareuniformen låg qvar om morgonen, när folk kom dit för att hemta vatten. gumman. Nå, än spöket då?

smedsgesällen. I natt lade jag mig att sofva på Sjöbergs egor, ty om sommaren är det hus i hvar buske; men när jag vaknade i morse, hörde jag tätt bredvid mej ett stånkande. Jag trodde det var någon kärng som va' ute och stal rofvor, men när jag slog upp ögonen och reste på mej, hvem såg jag? — Jo, min kära Axelson — så hette jcrnbäraren — ansigte mot ansigte. bonden m. fl. Herre min Gud! gumman. Att ni inte dog af förskräckelse! smedsgesällen. Nej, det gjorde jag inte, men jag föll som en pannkaka mot jorden och funderade efter hvad jag skulle säga honom, men när jag titta opp igen, för att tilltala honom, så var han putsveckfsin väg.

gumman. Hvad hade ni tänkt säga honom för slag? smedsgesällen. Hvad jag tänkt säga honom? — Jo — åhjo — jo — jag hade tänkt fråga honom, om — om han blef mycket våt, när han kastade sej i sjön. Längre fram på dagen, då jag gick igenom skogen, såg jag honom igen.bonden. Nå, talte ni vid honom då? smedsgesällen. Det må fan göral Jag sprang min väg — jag har väl annat att göra än gå och prata bort ipin tid med spöken — hvad har jag för otaldt med honom 1 — Hade han slagit ihjäl mig, så skulle han fått se på andra ruter.

gumman. Spökar han i Stockholm också? smedsgesällen. Det har jag inte hört. — Det lär han väl akta sig för, ty polisen kan nog jaga efter spöken, den. bonden. Men hvarför går han så här på bygden. smedsgesällen. Känner't inte — kanske han har sålt jern åt någon bonde och inte fått betaldt.

gumman. Ja, så går det, när man gör något ondt här i verlden — man trifs inte en gång i sin graf.

smedsgesällen. Trifs inte! — Hvem kan trifvas att ligga dernere bland strömmingarne och norsen dag ut och dag in?

bonden. Men om ni inte varit så rädd, så — smedsgesällen. Rädd! — Filman var aldrig rädd, nej, aldrig i tiden, det ska jag säga er, era bondbassar! — Men när man träffar så'na der passagerare från helvetet, så —

— jag ska säga er------------der sammanpackas de alla i ett

och samma rum, och hvad den ena djefvulen inte vet, får han lära sej af den andra, och så blir det etter värre, alldeles som i våra fångeisen och korrektionsanstalter.

bonden. Det var en ryslig historia, det der. gumman. Ja, det vet jag visst, att inte kan jag sofva på hela natten för det der otäcktyget.

smedsgesällen. Bönder ska inte sofva — det gör dem

bara feta och oförmögna till arbete. Magra ska di vara —

magra som spindlar vintertiden.

bonden. Men har han inga roliga saker att berätta oss? — Ska det vara en sup och litet skarpost? — Tag, d'ä' honom väl undt.

smedsgesällen (tager för sig). Ro hit med hvad ni har

— jag ä' alls inte stolt af mej — schål, era torndyflar!

gumman. Kan han inga roliga visor? Jag tycker så omenskligt mycket om musik.

smedsgesällen. Ä' ni musikalisk, mor lilla? Då ä'

ni väl musikalisk som en spik på ett plank. Känner ni

Gesällvisan ?

alla. Ack, sjung den för oss!smedsgesällen. Nå, så spetsa örsnibbarna då! Kupletter.

i.

Gesälln kring verlden vandrar uti sitt yrke lärd.

Den som kring verlden vandrar, han ä' en man af verld.

2.

Och allra mjuka tjenare, min lilla såta vän!

Hur står det till med helsan — och se'n med kärleken?

3-

Och nu ä' visan aller; men hvem har skrifvit den?

Jo, det ha två gesäller, som bo i Stakens gränd.

4-

Den ena hette Linqvist; den andra Sunnerlund.

Den ena han va' qvicker, den andra han va' dum.

5-

Men båda kunde sjunga, och det af hjertans grund, Den ena kunde sjunga, den andra han va' stum.

6.

Den ena hette Anders, den andra Samuel.

Och båda hade systrar — den ena va' mamsell.

7-

Och nu ä' visan sluter, ty nu ä' visan slut.

Om jag ej får ert hjerta, så langa hit en sup.

bonden {tittande uti kulissen). Se der kommer en båt på Edsviken — den ä' visst från Ulriksdal, för det sitter en

invalid och ror.---------Nu lägger den till.

gumman {skådande utåt). D'ä' häradshöfding Jäger — se der springer mamsell Anna emot honom.

bonden. Ä' det lagman? — Det var bra — jag har något att tala med honom om. (Går.)

Jembilraren. * 3gumman. Låt oss följa med och ta emot honom. (Går jemte det öfriga bondfolket.)

Tredje scenen.

smedsgesällen (ser efter dem). Di lergökarne! — Narrar mej att sjunga och se'n går di utan att bjuda på något mer — en annan gång ska jag väl ta alltsammans i förskott — man bör alltid vara knipslug som en hoftång. (Gäspar.) Jag ä' som jag hade ett helt kistlock öfver ögonen. — D'ä' brist på sömn bara, för bladdis är jag inte det minsta, gudnås! — Jag har lust att ta mej en liten snarkare der-inne i ladan — hvarför har man lador och hö i ladorna, om inte för att folk ska lägga sej deri — bara det inte finns några ormar, för ormar och jag, d'ä' som man och

hustru — vi kan aldrig komma öfverens----------(går gäspande

till ladan) den som bara hade sej ett litet trefligt sällskap ändå. (Går in i ladan, men utkommer strax skrikande och med händerna öfver ansigtet, skyndar ut på motsatt sida.)

Fjerde scenen,

JÄGER. ANNA.

jäger (ledande Anna vid armen). Anna, hur är det med dig? — Prostinnan gjorde mig så orolig!

anna (klädd i blus af sorgkattun och i schäferhatt med svarta band). Hvad jag är lycklig, som ännu en gång får träffa er.

jäger. Gläder det dig verkligen? — För n?gra da'r se'n trodde jag annorlunda, men jag kunde inte motstå begäret att se och tala med dig.

anna (lösgör sig från hans arm). Säg mig, har jag i mitt bref yttrat något sårande, något otacksamt, ty ni är ju mitt enda stöd, min enda vän på jorden? —Jag minns inte hvad jag skref — mitt hufvud är så oredigt — ofta vet jag hvarken hvad jag talar eller skrifver!jäger. Låt oss inte mer tala om den saken — låt oss nu endast tala om dig. (Döiren till ladan öppnas inifrån.)

anna. Nej, just om det vill jag tala. {Betraktar honom en stund med hopknäppta händer.) Har ni då inte redan gjort mer än tillräckligt för mig? — Skulle nu äfven detta komma dertilll

jäger. Jag har blott verkställt din olycklige fars testamente — den summa pengar, han lemnade mig, gör all enskild uppoffring å min sida obehöflig. Hvad jag gjort har varit mitt åliggande som embetsman och menniska.

anna. Ingen enskild uppoffring? — Än alla dessa omsorger då under denna förfärliga tid, allt detta deltagande ni

visat mördarens och sjelfspillingens brottsliga dotter? {Ladans döir tillslutes häftigt.)

jäger {fattar hennes hand). Annal — Dagen före den, då jag skref till dig, stod jag vid ditt barns vagga. Det smålog så sött mot mig. Mitt bröst fylldes af outsägligt ljufva ^känslor, ty änglars leende hade sammansmälts i barnets. . Jag gaf då ett heligt löfte, att detta barn skulle blifva mitt; ett löfte, att hvad en man inom min klass förbrutit skulle en man inom samma klass försona! {Dötreti öppnas igen.)

anna {med en hlick mot höjden). Ack, min Gudi jäger. Jag hade en ungdomsvän och en älskarinna. Båda bedrogo mig och sveko sina löften. Och likväl tillhörde båda ett stånd, som genom sin uppfostran och sina timliga fördelar voro skyddade mot de frestelser, den obildades och fattiges dygd har att bekämpa. Jag såg vid deras sida en annan varelse, född och uppfödd under den fattige arbetarens tak; jag såg henne plundrad af den rike på sin enda egendom; jag såg henne bära de hårdaste lidanden med en ängels tålmodighet och lugn. Mitt beslut är fattadt, Anna! — Vi äro tvänne skeppsbrutne på samma öde strand. Ack! Hur mången olycklig fann ej hela sin lycka i en annan olycklig varelses famn!

anna. Ni ville taga mig till er hustru — — den fallna, föraktade ville ni göra till er maka! Det var ju så?

jäger. Hvarför dessa ord! — Ser du grenen, som linden derborta sträcker emot oss? Dess blommor äro borta och dess blad falla snart; men nästa vår blir denna gren ännu rikare på blad och blommor. Det är din egen bild.Din nya vår har inträdt — du är nu rikare på behag och dygder än du någonsin varit.

anna. Min nya vår i — Ja, den skall komma en gång, men inte här på jorden, det vet jag — jäger. Anna I

anna. En lysande bana väntar er — ja, så är det — det är ej tänkbart något annat — er maka måste följa

er--------ni skulle tvingas att blygas för henne! (Dörren

lillslutes.) *Ill. J. N.=Jenny Nyström* jäger. Tanken på ditt och din fars öde öfverväldigar dig, goda flicka! Men kan du väl tro, att verlden ännu tänker derpå? Innan en tragisk händelse hunnit fjorton dagars ålder, är den visserligen ett intressant ämne för konversationen på spisqvarteren, kafeerna och i sällskaps-kretsarne. Man vrider anletsdragen i några deltagande veck; man fabricerar några vackra fraser om lagstiftningens fel,brottens förökande, sedlighetens aftagande och så vidare. Men snart kommer ett nytt ämne och undantränger det förra. Det behöfs bara en lindansare eller ett konst-beridaresällskap för att jaga den blodigaste tragedi ner i glömskans flod.

anna (med handm på sitt hröst). Men hvad som härinne står inristadt jagas inte ner i glömskans flod.

jäger. Medvetandet af nya, troget uppfyllda pligter skulle snart jaga ur ditt bröst de gamla skräckbilderna. Det finns blott en blygsel som är verklig, och det är blygseln öfver ett fel, som ingen ånger begråtit, ingen bättring försonat. Mången helgedom har blifvit rånad, men icke förlorat sin heliga betydelse för det. Anna! Jag har fått en domarebefattning aflägset i de norra orterna af riket. Vi äro der långt skilda från alla de ställen, som endast påminna oss om våra ömsesidiga förluster och lidanden.

anna (lutar sig öfverväldigad mot Jagers hröst). Jag är van vid sorgen; men glädjens utbrott kan jag icke bära! Det kunde då finnas en sällhet för mig! (Dörren öppnas.)

jäger (lindande sin arm om hennes lif). Le då än en gång mot lifvet! — Anse det förflntna endast som en blodig ryslig dröm!

anna (slitande sig lös ur Jagers famn). Nej, detta paradis kan ej öppnas för mig. Vid dess tillslutna port står en straffande ängel. Men jag vill följa dig, du ädle, hvart din bana leder. Som tjenare vill jag följa dig — troget tjena dig och — henne som den belönande försynen en gång skänker dig. Mer än barn och mor och maka vill jag vara för dig! (Kysser hans häda händer.) Mitt Gud, mitt allt!

-------Jag har mycket att försona, jag, och aldrig kan jag

det! — Jag har förkrossat det ömmaste fadershjerta! Mörkrets alla andar jagade jag in i den renaste själ! — O, det var förfärligt!

jäger (nalkas henne). Anna!

anna (under förtviflan vridande sina händer). Men hämden kom! Straffet kom! — Mord! Sjelfmordl — En moder, som måste lefva skild från sitt barn! — — Och slutligen en qvinna, som inte en gång vågar bli lycklig vid en hederlig mans hjertal — Det är för mycket! För mycket! — O! (Dignar sanslös ner vid Jägers fötter. Donen skakas våldsamt.)jager (omfattande Anna, soker uppresa henne). Arma, olyckliga flicka 1

kören (iutom scenen på afstånd). När aftonens stunder framila —

jäger (faller på ena knäet och höjer hennes hufvud tnot s i tt bröst, i det han stödjer hennes Uf med andra handen). Hvad hennes kind är kall!

kören (iitom).

Hur ljufligt och tacksamt att hvila —

jäger (ropande utåt). Skynda hit någon! — Skynda! (Dörren uppslås häftigt. Några qvinnor inkomma från sidan, omgifvande Jäger och Anna, sökande återföra den senare till sans.)

kören (som förut).

I skuggan af björk och af al

jäger (under djupaste oro). För henne hem! — Fort efter hjelp! (Bär, biträdd af qyinnoma, bort Anna.)

kören (på ännu längre afstånd).

Bland landtligt oskyldiga nöjen,

Bland barnsliga lekar och löjen,

Från mödan i skog och i dal!

(Sedan Anna och de öfriga försvunnit, framträder Axelson ur ladan i tiggardrågt och med en stor slokig hall, som döljer stöne delen af ansigtet. Han tager några steg och stannar, dragande en djup suck, hvarefter han långsamt och med nedböjdt hufvud skrider till det ställe, der Anna legat af svimmad. Han visar der en rörelse af rysning och djup för-iviflan samt går sedan ut med stapplande steg. Kören fortfar derunder och, ehum småningom bortdöende, slutar ej förrän tablåförkänget fallit.)Tablå.

Dandeiyds kyrkogård med kyrkans vestra fasad, innanför upplyst, i fonden. Det ar qväll och månljust. Vid tahlå-

förhängets bortdragande höres slutet af en likpsalm inifrån kyrkan.

Femte scenen.

axelson (allena, lutar sig mot ett kyrkfönster och skådar deruti, hvarefter han långsamt närmar sig avantscenen). Nu föllo de tre mullskoflarna öfver kistan. Klockringning, liksång, jordfästning i kyrka, det var mycket, det, för jernbärar-

dottern!-------Ett stilla lif under möda och förnöjsamhet

unnade man henne inte! — Stackars Anna! — Den lilla myrtenkronan på kistlocket, hvad den var vacker! — Det glittrade så underligt från de små gröna bladen — det var tärarna af de välvilliga menniskor, som omgåfvo din dödsbädd! — Lyckliga Anna! Sälla äro de som sojfval — {Paus, kvarunder han håller handen öfver ögonen.) Afven min vandring är slutad! — Jag kunde inte skiljas från lifvet så länge hon ännu fanns qvar. Kring de ställen, der hon var, smög jag dessa långa månader, icke sedd — icke anad af någon — död för alla, utom för den eviga rättvisan, hvars hämnande hand låg tungt på mig! — Den som tager till svärd skall förgås med svärd, säger skriften. — Ja! {Slår sig flere slag för bröstet.) Jag har känt detta straffets svärd genom märg och ben, genom kropp och själ, — jag har varit vittne till mitt barns lidanden, dess aftynande gestalt, dess brustna hjerta, i det ögonblick lyckan för första gången log emot henne. Jag trodde mig saklöst kunna straffa honom, som rånade mitt barn, och jag mördade mitt eget barn. — Se der mitt straff här på jorden, ty jag stälde inte hämden till Honom,

som rättvist dömer! {Betäcker sitt ansigte med båda händer, men spritter Ull och talar med beslulsam stämma.) Du skall bli tillffeds-städ, hämnande rättvisa! Bort, att på afrättsplatsen försonade gäckade lagarna {mildt) och bereda mig en mildare dom i en annan verld... Men innan dess ännu en afskedsblick! {Skådar in genom kyrkfönstret.) Välsignelsen läses derinne! {Faller på knä.) Fromma bönl Tag med pä din heliga färd den ångerfulle förbrytarens suckar 1 [Anslag på orgeln, psalmen börjas, hvanmder ridån faller.)